

בעל העקידה

מתורתו של רבינו רבי יצחק עדאמה זע"א
מחבר ספר "עקידת יצחק"

גיליון כ' - פרשת תצוה תשפ"ו

מהדורת אילון

ענין בגדי הכהונה והסמיכות לפרשת שמן המנורה

דרך ארץ, והן כבגדי חול, ויש את מעשי המצוות אשר הם דומים לבגדי שבת. ג. כפי שלא יתכן שהאדם ילך בלא בגדים, כך לא יתכן שהאדם יהא בלא תורה ומצוות ומעשים טובים, ותמיד ישים ליבו שלא יהא רגע שהוא בלא מצוות.

המנורה מסמלת את החכמה, וכפי שאמרו בבבא בתרא (כה:) הרוצה שיחכים ידרים, וסימנך, מנורה בדרום, ועניינה הוא העיונים הלימודיים והשכלת החכמה, אכן כדי להשכיל בחכמה צריך תחילה לקנות בעצמו את המדות הנכונות ולהתנהג במעשים הראויים, ורק לאחר מכן יכול להשיג את עיון החכמה, וכפי שאמר שלמה המלך בהמשך הפסוק המובא לעיל (קהלת ט ח) 'בְּכָל עֵת יְהִי בְגָדֶיךָ לְבָנִים וְשָׁמֶן עַל רֵאשְׁיךָ אֵל יַחְסֹר', שתחילה יש לתקן המדות והמעשים, ורק לאחר מכן להשכיל בחכמה.

לפי זה יתפרשו היטב לשון הפסוקים, שהקדימה התורה את שני הפסוקים העוסקים בהכנת השמן והדלקת המנורה לפרשת בגדי כהונה, ואמרה, 'ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך' וגו', כלומר, שכיון שאתה עתיד לצוות את בני ישראל לקחת שמן ולהדליק את המנורה, והוא ענין עיון ולימוד החכמה ופנימיותה, על כן צריך אתה לצוות על פרשת בגדי הכהונה, כלומר, לתקן את המדות ולהכין את המעשים שיהיו טובים וראויים, ועל ידי זה יוכלו להשיג את החכמה, נמצא, שבאמת אין זה המקום שנצטוו ישראל על השמן והדלקת המנורה, אלא מקום הצייווי הוא בפרשת אמור, לאחר שנבנו המשכן והמנורה, וכאן הזכירה זאת התורה, רק בתורת הקדמה לפרשת בגדי הכהונה, שכיון שאתה עתיד לצוותם על ענין המנורה, יש להקדים לכך את פרשת בגדי הכהונה.

כפי שנתבאר, שהכוונה במצוות אלו לדורות היא לימוד עניינם ותיקון המדות על פיהם, פירשו לנו חז"ל את ענייני תיקון המדות שיש ללמוד משמונת בגדי הכהונה, והם מה שאמרו (ערכין טו), חשן מכפר על המשפט, אפוד מכפר על עבודת אלילים, מעיל מכפר על לשון הרע, כתונת מכפר על שפיכות דמים, מצנפת מכפר על גסות הרוח, אבנט מכפר על הרהור הלב, מכנסים מכפרים על גלוי עריות, והציץ מכפר על עזות פנים. ענין הכפרה אינו דוקא על ידי לבישת הבגדים, אלא גם העיון בענייני הבגדים יועילו לתקן את המדות והנהגת האדם בשמונה עניינים אלו, ובכך יכפר על מה שעיוות בהם קודם לכן.

עקידת יצחק שער נא

כיצד יתקיים שאין דבר ריק במצוות אלו בכל דור ודור.

שאלה זו קשה במיוחד בבגדי כהונה ובשמן המנורה, שבבגדי כהונה נאמר (מג) 'חֻקַּת עוֹלָם לוֹ וְלִזְרַעוֹ אַחֲרָיו', ולגבי החושן נאמר (כט) 'לְזָכְרוֹן לְפָנֵי ה' תָּמִיד', ובשמן לנרות נאמר (כו כא) 'לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד וְגו' חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וכן נאמר 'ואתה תצוה' ואמרו (קידושין טז) שלשון צו הוא זירוז מיד ולדורות, וכיצד נתקיימו ציוויים אלו לדורות, אם יש אלפי שנים שאין לנו בית המקדש ולא כהנים לעבוד בבגדי הכהונה, ולא מנורה להדליק בה שמן זית. ביאור הענין הוא, שכל המצוות שנכתבו בתורה, מלבד מה שבאו לענין מעשה באותו הזמן ובאותם האנשים שנצטוו בהם, עיקר הכוונה בהם להיות חלק מתורת ה', כדי שיעניינו וילמדו ענייני החכמה שבהם, כדי להשכיל וללמוד מהם את הדרך הראויה וההנהגות הנכונות לכל דרכי החיים.

זהו שאמרו חז"ל (מנחות קי) על הפסוק (ויקרא זלו) 'ואת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלוואים ולזבח השלמים' מלמד שכל העוסק בפרשת הקרבנות מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב. כי ענין הקרבנות הוא לגרום לאדם להכניע עצמו אל ה', וכפי שאמר דוד המלך (תהלים נא ט) 'זִבְחֵי אֱלֹהִים רִיחַ נְשָׁפָרָה לֵב נְשָׁפָר וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה', וכשם שהקרבנות הקרבן מועילה, כך המעיין בענין זה, ולומד את תכליתו, מגיע למסקנא זו, ונמצא שאף שעבודת הקרבנות בפועל בטלה בחורבן הבית, אבל הלימוד מהקרבנות לא בטל לעולם והמתעסק בענייני הקרבנות וזוכרם תמיד, הרי הוא נכנע לפני ה'.

הבגדים והמלבושים הם מסמלים את מדות האדם הנקנים על ידי התמדה והרגל, שכן אנו רואים ששניהם נקראים בשם מדות, כנאמר לגבי בגדי הכהונה (ויקרא א) 'לְבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד', וכן בתהלים (קלג ב) 'שִׁירְדָּ עַל פִּי מְדוֹתַי' שהפירוש הוא בגדיו, וכן מדות האדם נקראו בגדים, כנאמר (קהלת ט ח) 'בְּכָל עֵת יְהִי בְגָדֶיךָ לְבָנִים', כשהכוונה למצוות ומעשים טובים, וטעם הדבר מפני שהם דומים בשלשה עניינים: א. כשם שעל ידי הבגדים החיצוניים ניכרת מהות האדם, האם הוא סוחר או פרוש, כך על ידי המדות הבאות לידי ביטוי בפעולות, ניכרת הנפש הנסתרת. ב. כמו שבבגדים יש לאדם שתי מערכות של בגדים, בגדי חול ובגדי שבת, כך במדות ומעשים ישנם שתי מערכות, יש את המדות האנושיות שבהם יתנהג האדם עם אנשי העולם הנקראות הלכות

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית וְגו' וְעִשִׂיתָ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחֲיָךָ לְכַבּוֹד וּלְתַפְאֵרֶת (שמות כז, כז כח ב)

פרשת תצוה ברובה, עוסקת בענין בגדי הכהונה שנצטוו משה והעוסקים במלאכה להכין לצורך הכהנים, שיהיה להם לכבוד ולתפארת, אולם שני הפסוקים הראשונים עוסקים בענין אחר, והוא ציווי למשה להכין שמן זית והדלקת המנורה, ויש להעיר כמה הערות בפסוקים אלו:

א. מדוע הקדימה התורה את ענין שמן המנורה לבגדי הכהונה.

ב. מדוע נאמר 'ואתה תצוה', ולא 'צו את בני ישראל' כמו שנאמר בפרשת אמור (ויקרא כד ב) 'צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית וְגו' פְתִית לְמֹאֲרוֹ לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד, ואף לפי מה שפירש הרמב"ן שהכוונה בלשון זו היא לצוות את משה שהוא בעצמו יצוה על ענין השמן, ולא על ידי אחרים, עדיין קשה, שהיה אפשר לומר 'ואתה צוה את בני ישראל' בדומה למה שנאמר (כח א) 'ואתה הקרב אליך'.

ג. מהו הטעם שציוותה התורה על לקיחת השמן והדלקת המנורה, קודם עשיית המשכן ובניית המנורה, לכאורה רק לאחר בניית המשכן והמנורה והנחת המנורה במקומה יש לצוות שיקח שמן וידליקו את נרות המנורה.

ד. מדוע אכן כפלה התורה את פרשיות ציווי לקיחת שמן זית והדלקת המנורה גם כאן בפרשת תצוה, וגם בפרשת אמור כמובא לעיל, כשהחילוק היחיד ביניהם הוא הלשון הפותח את הפרשה, שכאן נאמר 'ואתה תצוה את בני ישראל', ושם נאמר 'צו את בני ישראל'.

ה. מלבד הערות אלו בלשון הפסוקים, יש לשאול שאלה יסודית במצוות אלו, והיא, שמאחר והתורה היא נצחית, כיצד ישנם מצוות כמצוות בגדי הכהונה אשר אינם נוהגות לדורות, ולא היו נוהגות אלא בזמן שהיה משכן או בית המקדש, ואלפי שנים שישראל בגלות, ואין להם מקדש, ולכאורה, בשנים אלו אין שום תועלת במצוה זו, ושאלה זו קיימת במצוות רבות שאינן נוהגות אלא כשבית המקדש קיים, או שהיו לזמן מסוים, וכיון שהתורה נצחית ודאי יש בה תועלת וקיום בכל הזמנים, וכפי שאמר משה לישראל (דברים לב מו-מז) 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שִׁמּוֹ לְבַבְכֶם לְכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מַעֲדִיד בְּכֶם הַיּוֹם אֲשֶׁר תִּצְוֶם אֶת בְּנֵיכֶם לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת. כִּי לֹא דָבָר רַק הוּא מִמֶּךָ כִּי הוּא חַיִּיכֶם' וגו', ויש לדעת